

ТИЛПСЬКА О. Ю.,
аспірант кафедри адміністративного права
юридичного факультету
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 342.72/73:342.6

**ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ В УКРАЇНІ
В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА**

Розглянуто загальну характеристику права на мирні зібрання в контексті національного законодавства та європейської практики, визначено складові досліджуваного права. Проаналізовано практику українських судів у справах про право на мирні зібрання. Сформульовано науково-теоретичні висновки та практичні рекомендації щодо вдосконалення свободи реалізації права на мирні зібрання в Україні.

Ключові слова: мирні зібрання, європейська практика, забезпечення, порушення, мітинги, походи, демонстрації.

Рассмотрена общая характеристика права на мирные собрания в контексте национального законодательства и европейской практики, определены составляющие исследуемого права. Проанализирована практика украинских судов по делам о праве на мирные собрания. Сформулированы научно-теоретические выводы и практические рекомендации по совершенствованию свободы реализации права на мирные собрания в Украине.

Ключевые слова: мирные собрания, европейская практика, обеспечение, нарушение, митинги, походы, демонстрации.

In this scientific article is considered general description of the right to peaceful assembly in the context of national law and European practice and composition of the studied law. Also the author analyzes practice of Ukrainian courts in cases involving the right to peaceful assembly. In the article the author formulates scientific and theoretical conclusions and practical recommendations for improving the implementation of the right to freedom of peaceful assembly in Ukraine.

Key words: peaceful assembly, European practice, ensuring, violation, meetings, hikes, demonstrations.

Вступ. Особливим завданням для України у світлі євроінтеграційних процесів є приведення української практики праворозуміння та правозастосування у відповідність до європейських стандартів.

Особливе місце серед прав людини і громадянина посідає право на мирні зібрання, яке поряд зі свободою слова, думки, релігії та об'єднань є фундаментальною основою демократичного суспільства. Ці інструменти відстоювання особами своїх прав і різноманітних інтересів забезпечують плюралізм думок та здійснення державного управління в інтересах громадськості.

З огляду на задекларований вищим керівництвом держави курс на євроінтеграцію органи влади й місцевого самоврядування повинні створювати всі необхідні умови для забезпечення прав людини, у тому числі реалізації свободи мирних зібрань. Однак, аналізуючи дані, отримані під час моніторингу за дотриманням і забезпеченням права на мирні зібрання у 2011, 2012 та 2013 роках, можна констатувати, що міжнародні стандарти у сфері забезпечення права на мирні зібрання в Україні майже не дотримуються.

Судова практика щодо мирних зібрань в Україні, на наш погляд, поки що має мало спільного з європейськими стандартами у сфері прав людини, а продовження практики заборон мирних зібрань в

останні роки лише засвідчує ігнорування судами міжнародних стандартів. Тому питання дослідження природи права на мирні зібрання, основних проблем в адміністративно-правовому забезпеченні цього основоположного права в Україні та виявлення шляхів удосконалення існуючої практики набуло особливої актуальності на сьогоднішній день. Враховуючи непересічну важливість вирішення поставлених проблем, розробкою й дослідженням заданої тематики займаються різні організації та автори, здобутки яких є вагомими для подальшого аналізу стану й перспектив удосконалення адміністративно-правового забезпечення права на мирні зібрання в Україні, серед них такі, як Українська Гельсінська спілка з прав людини, Центр політико-правових реформ, Р. Куйбіда, Р. Мельник, Є. Захаров, Н. Зубар та інші.

Постановка завдання. Основною метою дослідження є проведення системного аналізу загальної характеристики права на мирні зібрання, проведення наукового аналізу поняття, основних складових, причин і підстав порушення права на мирні зібрання та їх особливостей у сучасних умовах в Україні, а також формування науково-теоретичних висновків і практичних рекомендацій щодо свободи реалізації права на мирні зібрання в Україні.

Результати дослідження. Мирні зібрання поряд зі свободою слова, думки, релігії та асоціацій є фундаментальною основою демократичного суспільства. Без них існування демократичної системи управління не можливе, оскільки свобода мирно збиратися гарантує вільне формування й поширення ідей та інформації в суспільстві [8].

Конституція України гарантує кожному право збиратися мирно, без зброї, та проводити збори, мітинги, походи й демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону та лише в інтересах національної безпеки й громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Поняття «мирне зібрання» охоплює будь-які публічні заходи, що проводяться в публічному місці мирно, без зброї, у формі зборів, мітингу, демонстрації, пікетування, походу чи в будь-якому іншому поєднанні цих форм або інших не заборонених законом формах для вираження особистої, громадянської чи політичної позиції з будь-яких питань [6].

Збори, мітинги, походи й демонстрації громадян є формами безпосередньої демократії. Під зборами й мітингом слід розуміти організоване, мирне, масове зібрання громадян в одному місці із зазначеною метою. Похід – це організований, довготривалий із перервами для проведення мітингів, пікетувань, проїзду чи відпочинку мирний масовий рух громадян за певним маршрутом, а демонстрація – організоване мирне масове проходження громадян тротуаром чи проїжджою частиною вулиці (дороги), бульваром, проспектом, площею.

Крім названих заходів можуть також проводитися пікетування – прилюдне виявлення громадянами своїх соціально-політичних, економічних та інших інтересів, яке відбувається біля адміністративних будинків законодавчих, виконавчих, судових, правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування тощо, або інші мирні акції протестного (голодування, наметове містечко тощо) або непротестного характеру (велопробіг, виставка, конференція, фестиваль тощо) з метою привернення уваги органів державної влади, місцевого самоврядування, громадськості до вирішення певних проблем, які становлять інтерес [7, с. 131].

Зібрання вважається мирним, якщо його організатори мають мирні наміри. Поняття «мирні» включає поведінку, що ображає чи дратує осіб, які не згодні з ідеями чи заявами, які підтримуються зібранням, або навіть поведінку, спрямовану на свідоме створення перешкод для третіх осіб.

Таким, що не має мирного характеру або втратило його, є зібрання, учасники якого масово умисно застосовують фізичну силу, зброю чи інші небезпечні засоби для заподіяння шкоди життю, здоров'ю або майну інших осіб [1, с. 22].

Конституційний Суд України в рішенні № 4-рп/2001 від 19.04.2001 року встановив, що «визначення конкретних строків завчасного сповіщення з урахуванням особливостей форм мирних зібрань, їх масовості, місця, часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання». Цим же рішенням саме право на мирне зібрання визначене як «невідчужуване і непорушне», яке є «однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації, права на вільний розвиток своєї особистості тощо». Окрім того, суд дав офіційне тлумачення ст. 39 Конституції

України, зокрема щодо термінів сповіщення органів влади про проведення масового заходу. Також Конституційний Суд України визначив, що конкретизувати окремі положення ст. 39 Конституції України повинен окремий закон, який до цього часу не прийнятий.

Обов'язковими до виконання актами щодо свободи мирних зібрань є Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру ОБСЄ 1990 року. Складовою частиною міжнародного права в цій галузі є практика Комітету ООН із прав людини та Європейського суду з прав людини. Крім того, важливе місце посідають Керівні принципи зі свободи мирних зібрань БДПЛ ОБСЄ.

Профільного закону, який регламентував би організацію та проведення мирних зборів, в Україні досі немає, хоча його давно рекомендували прийняти Рада Європи та Європейський Союз. Відсутність такого закону призводить до необґрунтованих заборон мирних зібрань адміністративними судами, притягнення до адміністративної відповідальності учасників, різноманітних порушень прав людини з боку органів внутрішніх справ, встановлення різного роду обмежень на мирні зібрання з боку органів місцевої влади щодо місця проведення, строків завчасного повідомлення тощо [2].

Мирні зібрання за своєю природою часто є неорганізованим виявом людськими своїх думок. Значною мірою спонтанність мирних зібрань диктується їхньою природою, оскільки більш організовані групи активно використовують також свободу слова та свободу асоціацій. Тобто першою чергою свобода мирних зібрань дозволяє неорганізованим групам зорганізуватися на певний строк для захисту свого конкретного інтересу. З огляду на таку природу походження мирні зібрання часто позбавлені таких рис, як структурованість та ієрархія [8].

Зміст поняття «мирне зібрання» роз'яснено в доповіді спеціального доповідача ООН із питань прав на мирні зібрання та об'єднання М. Кіаї на 20 сесії Ради з прав людини. Там зазначалося, що «зібрання (збори)» – це навмисне й тимчасове зібрання в приватному або публічному просторі для конкретної мети, що включає в себе демонстрації, мітинги, страйки, ходи, мітинги або походи. Подібні збори відіграють важливу роль у мобілізації населення й формулюванні суспільної думки та, що важливо, впливають на формування державної політики. Спеціальний доповідач погоджується, що міжнародне право прав людини захищає лише ті збори, які були мирними. Згідно з Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ) людина не перестає користуватися правом на свободу мирних зібрань у випадку спалаху насильства або інших карних діянь, скоєних іншими в ході демонстрації, якщо ця особа залишається мирною у власних намірах або поведінці. Спеціальний доповідач підкреслює, що право ініціювати або приєднуватися до зборів – невід'ємна частина права на свободу мирних зібрань.

Згідно з міжнародним правом право людей, які входять до складу збройних сил і поліції, може мати законні обмеження. Будь-які обмеження повинні, однак, відповідати державним міжнародним зобов'язанням.

Окрім того, важливим компонентом права на свободу мирно збиратися є те, що ніхто не може бути примушений приєднуватися до будь-якого зібрання, учасники можуть діяти вільно, не побоюючись, що вони можуть бути піддані будь-якій загрози, залякуванню або насильству, у тому числі насильницькому викраденню, довільному арешту чи затриманню, тортурам чи жорстокому, нелюдському поводженню або такому, що принижує честь і гідність, або покаранню, забороні на поїздки чи звільненню з місця роботи. Неодноразово такі порушення були виявлені, наприклад, у таких державах, як Білорусь, Російська Федерація, Колумбія, Демократична Республіка Конго, Єгипет, Ізраїль, Філіппіни, Шрі-Ланка, Сирійська Арабська Республіка та Зімбабве.

Також до цього права включається право організаторів та учасників мирних зібрань отримувати доступ до фінансування й ресурсів. Вони повинні мати право шукати й забезпечити фінансування з внутрішніх, іноземних та міжнародних організацій, у тому числі приватних осіб, компаній, організацій громадянського суспільства, урядів і міжнародних організацій [5].

Розглядаючи зміст права на свободу мирних зібрань крізь призму європейських правових стандартів, варто зазначити, що в Європейській конвенції про захист прав людини не даремно вживається поняття «свобода мирних зібрань», а не «право на мирні зібрання», як це використано в Конституції України. І в цьому концептуальна відмінність розуміння цієї свободи Україною та Європейським судом із прав людини й іншими міжнародними інституціями. Гарантування свободи передбачає встановлення законом чіткого можливого обмеження цієї свободи з боку органів влади. Тобто закон має визначати межу, за яку державне регулювання не може вийти. Коли ж законодавець говорить про право – це означає, що держава встановлює це право з реалізацією за певною процедурою [8].

Судова практика щодо мирних зібрань в Україні, на наш погляд, поки що має мало спільного з європейськими стандартами у сфері прав людини, а продовження практики заборон мирних зібрань в останні роки лише засвідчує ігнорування судами міжнародних стандартів. Всупереч міжнародним стандартам суди забороняють мирні зібрання в разі збігу їх з іншими заходами, у тому числі контрдемонстрації; у зв'язку з формальними недоліками в повідомленні про мирне зібрання; через проведення зібрання в «недозволеному» громадському місці; через неспроможність органів влади забезпечити громадський порядок, безпеку руху транспорту чи пішоходів, дотримання правил благоустрою тощо, і це все є неправомірним, порушує вимоги Конституції України та європейські стандарти.

Попри норму ст. 11 Європейської конвенції з прав людини про те, що будь-яке обмеження права на мирні зібрання може мати місце лише у випадку, коли воно є «необхідним у демократичному суспільстві», та низку рішень Європейського суду з прав людини, які визначають винятковий характер таких обмежень, у 2010 році суди в Україні, згідно з проведеним дослідженням, задовольнили 83% позовів місцевих органів влади про заборону мирних зібрань, у 2011 році – 89%, у 2012 році – 88%, у 2013 – 83% позовів (найбільше повідомлень про заборони мирних зібрань у 2013 році стосуються Києва, події в Києві висвітлили для широкого загалу кризи в системі забезпечення права на мирні зібрання в Україні). При цьому в більшості відомих нам випадків таке «обмеження» відбувається саме шляхом повної заборони мирного зібрання, хоча Європейський суд неодноразово визнавав повну заборону порушенням ст. 11.

Нерідко суди, приймаючи рішення про заборону мирних зібрань, посилаються на незаконні місцеві «порядки» та «положення» з питань проведення мирних зібрань, хоча б мали керуватися ст. 39 Конституції України, нормами ст. 11 Європейської конвенції з прав людини та ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, практикою ЄСПЛ.

Не є чимось винятковим для практики судочинства проведення судових засідань у таких справах у вечірній чи нічний час, без повідомлення сторони відповідача. Слід вказати також на відсутність ефективного (до дня проведення мирного зібрання) апеляційного оскарження судових рішень про обмеження права на мирні зібрання [2].

Однією з причин цих порушень є відсутність профільного закону. Однак певні кроки в напрямку його створення таки відбуваються. Так, Комісією зі зміцнення демократії й утвердження верховенства права, яка є консультативно-дорадчим органом при Президентові України, було розроблено законопроект «Про свободу мирних зібрань». Цей нормативний акт отримав схвальний відгук Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія), проте нині він не ухвалений [2].

Деякі міські ради обласних центрів України (Київ, Вінниця, Донецьк, Запоріжжя, Івано-Франківськ, Сімферополь, Тернопіль, Харків, Херсон, Черкаси, Чернівці, Чернігів) під час розгляду повідомлень про проведення мирних зібрань керуються Указом Президії Верховної Ради СРСР № 9306-ХІ від 28.07.1988 року «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій у СРСР». 24 жовтня 2011 року листом № 15783-0-26-11/10.2 заступник міністра юстиції повідомив, що указ є чинним в Україні на підставі Постанови Верховної Ради України від 12 вересня 1991 року № 1545-ХІІ «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР». Ця постанова, зокрема, передбачає, що до прийняття відповідних актів законодавства України застосовуються акти законодавства Союзу РСР із питань, які не врегульовані законодавством України, за умови, що вони не суперечать Конституції та законам України.

Указ суперечить Конституції України, оскільки передбачає дозвільний характер проведення мирних зібрань. Саме положення цього указу по суті лежать в основі більшості судових заборон мирних зібрань в Україні [8].

Деякі міські ради (або їх виконавчі комітети) обласних центрів України (Дніпропетровськ, Житомир, Запоріжжя, Київ, Луцьк, Полтава, Рівне, Сімферополь, Суми, Ужгород, Харків, Херсон) своїми рішеннями затвердили власні нормативні акти про порядок організації та проведення мирних зібрань. Оскільки на сьогодні в Україні відсутній законодавчий акт, який регулював би питання проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій тощо, а ст. 39 Конституції України передбачає можливість обмеження права на мирні зібрання винятково судом відповідно до закону, а не рішень органів місцевого самоврядування, то Закон України «Про місцеве самоврядування» не надає міській раді (або її виконавчому органу) права здійснювати нормативне регулювання питань проведення мирних зібрань через відсутність закону, відповідно до якого це мало б відбуватися. На сьогодні орган місцевого самоврядування лише має право звернення до суду щодо обмеження права на мирні зібрання. Тому такі

рішення є виходом органів місцевого самоврядування за межі легітимної компетенції та обумовлюють їх незаперечну незаконність. Окрім принципової неправомірності затвердження, практично всі згадані місцеві нормативні акти містять антиконституційні положення щодо визначення строку завчасного повідомлення про проведення мирних зібрань, накладають на організаторів та учасників обов'язки, не передбачені Конституцією й законами України, обмежують територію проведення зібрань. Враховуючи вказане, у квітні 2012 року представники Української Гельсінської спілки з прав людини звернулися до органів прокуратури з проханням перевірити законність прийняття органами місцевого самоврядування таких рішень. У результаті прокуратурами Луцька, Запоріжжя та Херсона відповідні рішення було опротестовано, із Сімферополя та Житомира повідомили про скасування відповідних рішень у судовому порядку. Наразі триває комунікація з органами прокуратури інших населених пунктів [2].

Дуже важливе значення для формування судової практики мають рішення Вищого адміністративного суду України. За даними Єдиного державного реєстру судових рішень до касаційної інстанції – Вищого адміністративного суду – надходить дуже мало справ цієї категорії. Формуючи свою практику, касаційна інстанція орієнтує суди на застосування радянського законодавства, тих положень, які прямо суперечать Конституції України. Ідеться про Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій у СРСР».

Наслідуючи таку практику касаційної інстанції, Полтавський окружний адміністративний суд «воскресив» ще один акт із радянських часів – Постанову Верховної Ради Української РСР «Про невідкладні заходи по зміцненню законності і правопорядку в республіці» від 29 листопада 1990 року. У п. 3 постанови говориться: «З метою забезпечення нормальної життєдіяльності міст та інших населених пунктів республіки виконавчим комітетам місцевих Рад народних депутатів доручено визначити відповідні місця для проведення мітингів, демонстрацій та інших масово-політичних заходів громадян. Дозволити їх проведення у неробочий час, вихідні дні тижня та у спеціально відведених місцях за умови забезпечення належного громадського порядку». З посиланням на цей акт було заборонено проводити пікет місцевої державної адміністрації, оскільки, згідно з положенням виконкому міської ради, для проведення мирних зібрань визначено територію біля стадіону «Ворскла» (див. постанови Полтавського окружного адміністративного суду № 19372058, № 19370317 від 2 листопада 2011 року).

Орган місцевого самоврядування, приймаючи акти, які встановлюють не передбачені Конституцією та законами України обмеження, виходять за межі своєї компетенції. А суди у свою чергу застосовують не передбачені Конституцією України підстави для заборони мирних зібрань, що не засновані на законі. Такої ж позиції дотримується Венеціанська комісія, яка зауважила: «Кожне громадське місце має бути відкрите для проведення зібрань; заборона зібрань у безпосередній близькості від об'єктів високої небезпеки повинна стосуватися лише негромадських місць (місць, заборонених для громадськості)» (п. 7 Спільної думки Венеціанської комісії та ОБСЄ/БДПЛ щодо свободи мирних зібрань в Україні від 19 жовтня 2010 року).

Таким чином, зазначені акти радянського законодавства та прийняті на їх основі рішення органів місцевого самоврядування не можуть застосовуватися після набрання чинності Конституцією України з метою обмеження свободи мирних зібрань.

Попри те, що найчастіше суди йдуть назустріч не громадянам, а органам влади, слід звернути увагу на випадки судової практики, яка враховує міжнародні стандарти щодо свободи мирних зібрань. На жаль, вони поки що є поодинокими [4, с. 56].

По-перше, слід згадати про випадки визнання незаконними положень про організацію та порядок проведення мирних зібрань, затверджених рішеннями органів місцевого самоврядування. Так, Львівський апеляційний адміністративний суд дійшов висновку, що положення «Про визначення порядку організації та проведення в м. Чернівці мирних зібрань» є таким, що не відповідає правовому акту вищої юридичної сили, і зазначив, що «звуження змісту прав і свобод, зокрема шляхом зменшення часу, визначення місця реалізації гарантованих прав чи іншими способами, є обмеженням прав і свобод, гарантованих Конституцією України» (постанова № 13955587 від 10 лютого 2011 року).

Як позитивний приклад можна навести рішення суду, яким було дозволено контрдемонстрації. Так, Окружний адміністративний суд АРК вказав: «Згідно з практикою Європейського суду з прав людини право на мирні заходи не може бути обмежене у випадку наявності іншої групи людей, які мають альтернативні погляди, ніж організатори мирного заходу. У таких випадках влада має не забороняти запланований захід, а забезпечити реалізацію права на проведення також альтернативного зібрання та охорону громадського порядку щодо всіх учасників» (постанова № 18950062 від 4 листопада 2011 року) [3].

Виходячи з фактичного становища реалізації права на мирні зібрання, можна зробити такі основні рекомендації: 1) Верховній Раді України – офіційно визнати Указ Президії Верховної Ради СРСР № 9306-ХІ від 28.07.1988 року «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій у СРСР» нечинним в Україні та унеможливити його застосування органами державної влади й місцевого самоврядування; 2) Верховній Раді України – врегулювати питання залучення до охорони порядку під час мирних зібрань співробітників органів внутрішніх справ без форменого одягу на законодавчому рівні; 3) місцевим радам, органам прокуратури – скасувати всі місцеві порядки й положення, які регламентують проведення мирних зібрань; 4) Вищому адміністративному суду України – на виконання п. 3 постанови Пленуму ВАСУ № 6 від 21.05.2012 року узагальнити відповідну судову практику й затвердити постанову Пленуму ВАСУ «Про судову практику розгляду та вирішення адміністративними судами справ стосовно реалізації права на мирні зібрання»; 5) Верховній Раді України – пришвидшити діяльність щодо прийняття спеціального профільного закону з регулювання відносин, які виникають під час реалізації права на свободу мирних зібрань; 6) місцевим радам та судам – під час вирішення питань, пов'язаних із реалізацією права на свободу мирних зібрань, керуватися принципами права, Європейськими стандартами та Конституцією України, а після прийняття відповідного закону – і профільним законом.

Висновки. Продовження практики заборон мирних зібрань в останні роки не лише засвідчує ігнорування судами міжнародних стандартів, а й підштовхує до думки, що це робиться свідомо, на догоду політичним інтересам. Суди застосовують акти законодавства Радянського Союзу та підзаконні акти органів місцевого самоврядування, які обмежують конституційне право на мирні зібрання. На жаль, у зв'язку з динамічністю відносин у сфері реалізації права на мирні зібрання судові рішення рідко оскаржують до судів вищих інстанцій, тому судова практика не є уніфікованою. Немає також роз'яснень Вищого адміністративного суду з таких питань. Враховуючи сьогоденні реалії, для суспільства є необхідним закон про свободу мирних зібрань, який захищав би громадян від свавілля з боку місцевих органів влади, судів та правоохоронців. Під час розгляду судових справ цієї категорії, на наш погляд, доцільно виходити з презумпції правомірності мирного зібрання. Єдиною правовою підставою для задоволення позову органів виконавчої влади та місцевого самоврядування про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання є визнання судом того факту, що проведення такого заходу може створити реальну небезпеку заворушень чи злочинів, загрозу здоров'ю населення або правам і свободам інших людей. Така небезпека не повинна бути уявною. Органи виконавчої влади й місцевого самоврядування повинні не просто повідомити про реальні загрози, які можуть виникнути у зв'язку з проведенням зібрання, а й надати суду докази, які стали підставою для такого висновку. Суди, застосовуючи передбачені законом обмеження, повинні надавати перевагу тим заходам обмеження, які найменше впливатимуть на реалізацію права, гарантованого законом. Заборона на проведення мирного зібрання є найсуворішим заходом, який застосовується в разі неможливості держави забезпечити реалізацію права на таке зібрання. Виходячи з принципів верховенства права та законності, закріплених ст. 8, 9 Кодексу адміністративного судочинства України, суди під час вирішення справ повинні враховувати практику Європейського суду з прав людини та міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Акти щодо додаткового регламентування порядку проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій тощо, прийняті органами місцевого самоврядування та іншими органами, можуть застосовуватися лише в разі, якщо ними не встановлюються додаткові обмеження права на мирні зібрання, наданого Конституцією України. Враховуючи сьогоденні реалії, для суспільства є необхідним глибоке дослідження ситуації, що склалася, визначення підґрунтя, підстав, причин і шляхів подолання перешкод до вільного користування правом, задекларованого Конституцією України, тому наведена тема залишається актуальною для подальшого проведення глибокого дослідження в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Гостев В.В. О праве граждан Украины на проведение митингов, собраний, шествий и пикетирования / В.В. Гостев // Вісник Луганського інституту внутрішніх справ. – 2001. – Вип. 2.
2. Захаров Є. Свобода мирних зібрань / Є. Захаров // Щорічні доповіді про права людини. Права людини в Україні 2011 / Українська Гельсінська спілка з прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1332322085>.
3. Куйбіда Р. Мирні зібрання: рік заборон / Р. Куйбіда, М. Середя // Юридичний вісник України. – 2012. – № 1–2(862–863). – С. 18–19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/2010-03-07-18-06-07/adminyust/834-2012-01-16-16-55-52.html>.

4. Куйбіда Р. Свобода мирних зібрань в адміністративному судочинстві: загальні тенденції судової практики / Р. Куйбіда // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – С. 55–58.

5. Кіаї М. Доповідь про право на свободу мирних зібрань та об'єднань на 20-й сесії Ради з прав людини / М. Кіаї [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A-HRC-20-27_en.pdf.

6. Мирні зібрання в Україні / Центр політико-правових реформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.org.ua/component/content/article/163-maxwidth/2012-04-21-15-17-54/920-shcho-take-myrne-zibrannia-i-shcho-nyu-ne-ie.html>.

7. Римаренко Ю.І. Приватне життя і поліція (Концептуальні підходи. Теорія та практика) / відп. ред. : Ю.І. Римаренко ; НАВСУ ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ. – К. : КНТ, 2006. – 740 с.

8. Яворський В. Правовий висновок Української Гельсінської спілки з прав людини щодо проекту закону № 2450 від 6 травня 2008 року «Про порядок організації і проведення мирних заходів» / В. Яворський [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1253538487>.

СОКОЛОВИЙ В. П.,
прокурор
(Прокуратура Вінницької області)

ТОДОЩАК О. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
декан судово-адміністративного факультету
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 343

МІСЦЕ ПРОКУРАТУРИ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Дослідження присвячене уточненню місця органів прокуратури в системі органів державної влади в контексті вимог, які висувуються щодо України як майбутньої учасниці Європейського Союзу. Обґрунтовується теза, що прокуратура як автономна система незалежних органів повинна бути при судовій владі на правах самостійної підсистеми.

Ключові слова: прокуратура, прокурорський нагляд, повноваження прокуратури, розподіл влад, кримінальне судочинство.

Исследование посвящено уточнению места органов прокуратуры в системе органов государственной власти в контексте требований, которые предъявляются к Украине как будущей участнице Европейского Союза. Обосновывается тезис о том, что прокуратура как автономная система органов должна быть при судебной власти на правах самостоятельной подсистемы.

Ключевые слова: прокуратура, прокурорский надзор, полномочия прокуратуры, разделение властей, уголовное судопроизводство.

Research is devoted to clarifying the place of the prosecution in a modern state in the context of the European Union for the purpose of signing an association agreement with the EU, Ukraine. The thesis that the Prosecutor's Office as an autonomous system should be independent of the judiciary in the rights of individual subsystems.

Key words: prosecution, prosecutor's supervision, prosecutor's office, separation of powers, criminal justice.

